

Po ziemi chodząc zwyczajnie,
Przecież swój ślad poznaście –
Godzina goni godzinę –
Krokami, jak śmierć, wielkimi,
Krokami wielkimi, jak życie...
O chodźcie do mnie w gościnę!...

(Jan Kasprówic „Księga ubogich”, Pieśń V)

25 lat
Oddziału Łódzkiego
Stowarzyszenia
Przyjaciół
Twórczości
Jana Kasprówicza
(1984-2009)

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi
Oddział Łódzki Stowarzyszenia Przyjaciół Twórczości Jana Kasprówicza
6 marca 2009 r.

Anna Nuc	
Historia Oddziału Łódzkiego	
Stowarzyszenia Przyjaciół Twórczości Jana Kasprowicza.....	3
O wystawie słów kilka... ..	6
oprac. Anna Nuc	
Wydawnictwa Oddziału Łódzkiego SPTJK - bibliografia	6
Krystyna Stołecka	
Nasi „Kasprówicze”	8
oprac. Marcin Laskowski	
Jan Kasprówicze w zbiorach Biblioteki (zestawienie bibliograficzne w wyborze)	9

Wykorzystano fragmenty utworów Jana Kasprówicza:

Księga ubogich. Pieśń XXXI, Pieśń XL;

Zasnuły się senne góry z tomu Chwile;

Nasturcje z tomu Mój świat.

Ilustracja na okładce:

Jan Kasprówicze (1914), rys. Władysław Jarocki

Wydano staraniem:

Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego
w Łodzi

i

Oddziału Łódzkiego Stowarzyszenia Przyjaciół Twórczości Jana Kasprówicza

w nakładzie 60 egz. ręcznie numerowanych.

Redakcja biuletynu:

Marzena Andrzejewska (PBW w Łodzi)

Anna Nuc (OŁ SPTJK)

DTP: Marzena Andrzejewska (PBW w Łodzi)

Historia Oddziału Łódzkiego Stowarzyszenia Przyjaciół Twórczości Jana Kasprowicza

Dzieje Oddziału Łódzkiego są częścią 45-letniej historii Stowarzyszenia Przyjaciół Twórczości Jana Kasprowicza, które powstało w roku 1964 z inicjatywy żony Poety Marii Kasprowiczowej. Stowarzyszenie działa w oparciu o statut określający m.in. cele działania: zabezpieczenie i przekazywanie potomności nieprzemijających wartości artystycznych i społecznych twórczości Jana Kasprowicza, umożliwianie i ułatwianie społeczeństwu przyswojenia sobie i pogłębienia rzetelnej wiedzy o całej współczesnej Poezji epoki kulturalnej, pielęgnowanie i propagowanie idei umiłowania języka polskiego i kultury intelektualnej, opieka nad grobowcem i Muzeum Jana Kasprowicza.

Siedzibą Stowarzyszenia jest Muzeum Jana Kasprowicza – dom Poety na Harendzie w Zakopanem, które powstało w 1950 r. staraniem Marii Kasprowiczowej. Właśnie w muzeum narodziła się myśl utworzenia w Łodzi Oddziału SPTJK. Pomysłodawcą był Janusz Karol Barański, właściciel łódzkiej Księgarni-Antykwariatu „Nike”, miłośnik turystyki górskiej. W 1983 r. zwiedzał Muzeum na Harendzie i po rozmowie z jego ówczesną kierowniczką Anną Kogutkową, pełniącą również obowiązki kierowniczkii biura Stowarzyszenia, wprowadził pomysł w życie. Jesienią tego samego roku Zarząd Główny SPTJK podjął uchwałę o utworzeniu w Łodzi Oddziału, zarejestrowanego w lutym 1984 r.

Faktyczne rozpoczęcie działalności Oddziału Łódzkiego zaczyna się od Walnego Zgromadzenia o charakterze założycielskim, które odbyło się 3 marca 1984 r. Uczestniczyło w nim 10. członków założycieli oraz zaproszeni goście: ówczesny prezes Stowarzyszenia prof. Roman Loth i „matka chrzestna” Oddziału Anna Kogutkowa. Prezesem Zarządu Oddziału Łódzkiego został wybrany Włodzimierz Bartczak, który piastuje tę funkcję do dziś, a jego zastępcą Janusz Karol Barański. Księgarnia-Antykwariat „Nike” przy ul. Andrzeja Struga 3 została pierwszą siedzibą Oddziału.

Mała, dziesięcioosobowa grupa miłośników poezji Jana Kasprowicza, Harendy i Tatr rozpoczęła swoją pracę w Łodzi. Od początku zakładano, że liczebność Oddziału oraz skala jego działalności nie będą duże, można nawet powiedzieć o elitarnym charakterze Oddziału Łódzkiego, przez który przewinęło się 30 osób, a stan obecny to 18. członków – ludzi różnych zawodów połączonych wspólną ideą.

Kilku łódzian było wybieranych do Zarządu Głównego, Komisji Rewizyjnej bądź Sądu Koleżeńskiego. Jeszcze przed powołaniem Oddziału w Sądzie Koleżeńskim pracował

Paweł Suwalski, obecnie przewodniczący Komisji Rewizyjnej. Prezes Włodzimierz Bartczak jest we władzach Stowarzyszenia od 1986 r. do dziś. Należy również wymienić pełniących w nich różne funkcje łodzian: Adama Armdta, Janusza Karola Barańskiego, Andrzeja Markowicza i Lucynę Zarychtę. Pracujący w kierownictwie SPTJK członkowie Oddziału Łódzkiego przyczynili się do utrzymania nie tylko duchowej, ale i materialnej spuścizny Jana Kasprowicza – Muzeum i Mauzoleum poety i jego żony na Harendzie, które są istotną i bezcenną wartością kultury polskiej.

Przez 25 lat działalności Oddziału w Łodzi realizowano liczne zadania wypełniające cele statutowe Stowarzyszenia przy wykorzystywaniu wielu ciekawych form pracy. Należały do nich: wykłady, spotkania, promocje książek, wieczory klubowe, wystawy i wystawki, wycieczki, rajdy, wydawanie druków ulotnych, broszur i grafik.

Na spotkaniu inauguracyjnym w kwietniu 1984 r. prof. Jerzy Starnawski wygłosił wykład „Poezja Jana Kasprowicza po latach”. W maju tego samego roku Oddział włączył się w organizowany w Łodzi Tydzień Stowarzyszeń Kulturalnych prezentując wystawę wydawnictw związanych z twórczością Jana Kasprowicza.

Oddział zaprosił do naszego miasta młody zakopiański Teatr im. S. I. Witkiewicza, który w 1986 r. zaprezentował na łódzkich scenach trzy różne spektakle. W 1988 r. Oddział wspólnie z XV LO zorganizował w Łodzi trzydniowy VII Ogólnopolski Zlot Szkół im. Jana Kasprowicza, w którym uczestniczyły delegacje z kilkunastu szkół.

Wśród wielu interesujących osób, z którymi odbyły się spotkania, znajdziemy pisarzy, poetów, podróżników, taterników, himalaistów, plastyków i kolekcjonerów – ludzi łączących kilka pasji z talentem literackim. Współpraca z „Nike” zaowocowała spotkaniami z łódzkimi pisarzami (wielu z nich to „ludzie gór”). Należą do nich m.in. Tadeusz Gicgier, Marek Grochowski, Zdzisław Konicki, Zdzisław Szczepaniak, Andrzej Wilczkowski. Oddział Łódzki gościł Zofię Stecką z Zakopanego, przewodniczkę tatrzańską i pisarkę. Kilkakrotnie zapraszano do naszego miasta dr Macieja Pinkwarta, pisarza, publicystę, kustosa Muzeum Karola Szymanowskiego „Atma” w Zakopanem, który prezentował swoje książki i wygłaszał wykłady.

Z najciekawszych spotkań klubowych można wymienić wieczór poezji i pieśni „Mój świat” związany z życiem i twórczością Jana Kasprowicza oraz dyskusje nad książkami: wydanym w 1989 r. „Czasem nastureji. Ścieżkami Kasprowicza” Barbary Wachowicz i opublikowanym w 2001 r. dziennikiem Marii Kasprowiczowej „Spadające księżycy”.

Od kilku lat spotkania odbywają się również w lokalu redakcji „Tygła Kultury”, którego red. naczelny Zbigniew Nowak jest członkiem założycielem Oddziału Łódzkiego. Miało tam miejsce poruszające spotkanie z hm. Zofią Skalską, która wspominała jak ze swoją drużyną harcerską brała udział 1 sierpnia 1933r. w uroczystości przeniesienia zwłok Jana Kasprowicza z cmentarza do mauzoleum na Harendzie oraz opowiadała o kontaktach z Marią Kasprowiczową i znaczeniu poezji dla jej pokolenia.

W „Nike” prezentowano wielokrotnie wystawy związane z życiem i twórczością Jana Kasprowicza m.in. z okazji kolejnych grudniowych rocznic urodzin patrona Stowarzyszenia. Od kilku lat w związku z tą rocznicą prezentowane są w XV LO im. Jana Kasprowicza

w Łodzi wystawki przygotowane przez Oddział Łódzki. Ich tytuły: „Śladami Jana Kasprowicza po ziemi kujawskiej”, „Jan Kasprowiczy w karykaturze”, „Muzeum Jana Kasprowicza na Harendzie”, „Śladami Jana Kasprowicza po Lwowie”, „Harenda w malarstwie Zofii Walczak”. Natomiast wystawa fotograficzna „Nasz górski dom” wypożyczona z Muzeum na Harendzie odwiedziła kilka łódzkich szkół. Opracowane przez członków Oddziału obszerne ekspozycje poświęcone biografii Jana Kasprowicza zostały pokazane w kilku szkołach i Pałacu Młodzieży im. Juliana Tuwima w Łodzi.

W łódzkiej siedzibie Stowarzyszenia prezentowano także wystawy plastyczne m.in.: Stanisława Ibisa-Gratkowskiego, Jadwigi Staszewskiej, Zofii Walczak, Wacława Kondka, który na wniosek Oddziału Łódzkiego otrzymał w naszym mieście ulicę swojego imienia.

Oddział Łódzki składa się z zapalonych turystów, szczególnie lubiących Tatry i Podhale, z którymi związane było życie i twórczość ich Patrona. W latach 1985-88 wraz z Uniwersytetem Łódzkim i Zarządem Wojewódzkim PTTK był współorganizatorem Tygodnia Gór (edycja od III do VI), imprezy o bardzo bogatym programie turystyczno-krajoznawczym, naukowym i kulturalnym. Nie zabrakło w niej treści związanych z Janem Kasprowiczem, m.in.: podczas trzeciego Tygodnia Gór prof. Roman Loth wygłosił wykład „Kasprowiczy i świat Podhala”; w czwartej edycji łodzianie brali udział w wieczorze „Na Harendzie u Kasprowicza”; podczas piątej – opracowali trasę literacką związaną z Janem Kasprowiczem i Władysławem Orkanem.

Członkowie Oddziału wielokrotnie razem odwiedzali Podhale oraz Tatry polskie i słowackie. Zawsze w programie tych wypraw było Muzeum Jana Kasprowicza, które jest dla nich „miejszem magicznym”, gdzie czują się jak u siebie. Często uczestniczyli w organizowanych tam „Tygodniach u Kasprowicza”, „Wieczorach na Harendzie”. Przed laty jeden z wieczorów „Bibliofilskie wspominki” prowadził Janusz Karol Barański. Bohaterką innego w 2004 r. była Krystyna Stołęcka – poetka, pisarka, redaktorka „Tygła Kultury” i członek Oddziału Łódzkiego SPTJK.

Od kilku lat wycieczki i rajdy są organizowane również na nizinach. Już kilkadziesiąt razy łodzianie z SPTJK i jego sympatycy wędrowali m.in. śladami Jana Kasprowicza po ziemi kujawskiej, drogami powstańców styczniowych w rajdach do Dobrej, literackimi szlakami po Łodzi i ziemi łódzkiej.

Przez 25 lat działalności Oddział współpracował z artystami plastykami. Jednym z jego członków założycieli jest Zbigniew Janeczek, który stworzył 10 grafik zamieszczonych w bibliofilskich drukach ulotnych wydanych staraniem Oddziału. Do jednego z druków grafikę wykonał Andrzej Graczykowski. Natomiast znakomity łódzki rysownik Stanisław Ibis-Gratkowski jest autorem kilku karykatur Jana Kasprowicza oraz członków Oddziału. Dom Jana i Marii Kasprowiczków zainspirował członkinię Oddziału Zofię Walczak, która namalowała Harendę na 10. pastelach. Stowarzyszenie wydało reprodukcje czterech z tych obrazów na kartach pocztowych, do nabycia w muzeum.

Działalność Oddziału Łódzkiego we współpracy z artystami i „Nike” zaowocowała wieloma wydawnictwami, które prezentowano na różnych wystawach. Najpełniejszą jest ekspozycja przygotowana w Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej im. prof. Tadeusza

Kotarbińskiego, która podsumowuje działalność Oddziału Łódzkiego SPTJK na rzecz upowszechniania i ochrony kultury polskiej.

Anna Nuc
Wiceprezes Oddziału Łódzkiego SPTJK

O wystawie słów kilka...

Na wystawie zgromadzono wybór materiałów związanych z pierwszymi latami działalności Oddziału Łódzkiego Stowarzyszenia Przyjaciół Twórczości Jana Kasprowicza. Większość eksponatów stanowią wydawnictwa Oddziału, które ukazały się w latach 1986-2008 oraz wybór wydawnictw SPTJK, które ma swoją siedzibę w Muzeum Poety na Harendzie.

Ekspozycja obejmuje m.in. pierwodruki książek zawierających utwory Jana Kasprowicza, jego sześciotomowe „Dzieła poetyckie” wydane we Lwowie w 1912 r., książki z dedykacją i podpisem Marii Kasprowiczej, które pochodzą ze zbiorów prywatnych członków OŁ SPTJK. Wyeksponowano także najciekawsze wydawnictwa z księgozbioru Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Łodzi związane z Janem Kasprowiczem. Na planszach zaprezentowano reprodukcje pastelii Zofii Walczak przedstawiające Muzeum Jana Kasprowicza na Harendzie i związane z nim karty pocztowe, a obok nich karykatury Poety i członków OŁ autorstwa Stanisława Ibisa-Gratkowskiego.

Organizatorzy wystawy mają nadzieję, że zainteresują zwiedzających postacią i twórczością Jana Kasprowicza oraz zachęcą do sięgania po związane z nim publikacje.

Zapraszamy do zwiedzania słowami samego Jana Kasprowicza
„O chodźcie do mnie w gościnę!...”.
Organizatorzy

Wydawnictwa Oddziału Łódzkiego SPTJK

- bibliografia

Broszury

- Statut : Stowarzyszenie Przyjaciół Twórczości Jana Kasprowicza. - Łódź : Oddział Łódzki SPTJK, 1986.
- 1907-1987 : 80 rocznica wydania pierwszego numeru „Taternika” : V Tydzień Gór. - Łódź : Oddział Łódzki SPTJK : Antykwiariat „Nike”, 1987.
- VI Tydzień Gór. - Łódź : Oddział Łódzki SPTJK : Antykwiariat „Nike”, 1988.
- Jan Kasprowicz (1860-1926). Człowiek i twórca. Wystawa : [katalog]. - [Łódź] : Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 6 w Łodzi - Ośrodek Informacji i Edukacji Samokształceniowej : Oddział Łódzki SPTJK, 1995.
- 1954-2004 : 50 rocznica premiery dramatu Jana Kasprowicza „Świat się kończy” w Państwowym Teatrze Nowym w Łodzi. - [Łódź] : Oddział Łódzki SPTJK, [2004].

Grafika

- [Jan Kasprwicz] / proj. graf. Zbigniew Janeczek wg rysunku Stanisława Ibis-Gratkowskiego. - [Łódź] : Oddział Łódzki SPTJK : Antykwariat „Nike”, [1986].

Druki ulotne

- 1876-1986 : 110 rocznica wydania pierwszego rocznika Pamiętnika Towarzystwa Tatrzańskiego : IV Tydzień Gór. - Łódź : Oddział Łódzki SPTJK : Antykwariat „Nike”, 1986.
- 1907-1987 : 80 rocznica wydania pierwszego numeru „Taternika” : V Tydzień Gór. - Łódź : Oddział Łódzki SPTJK : Antykwariat „Nike”, 1987.
- Walny Zjazd Delegatów : Zakopane-Harenda, 15 listopada 1987r. - [Łódź] : Oddział Łódzki SPTJK, [1987].
- 1923-1988 : 65 rocznica wydania pierwszego rocznika „Wierchów”. - Łódź : Oddział Łódzki SPTJK : Antykwariat „Nike”, 1988.
- VII Ogólnopolski Zlot Szkół imienia Jana Kasprwicza. - Łódź : Oddział Łódzki SPTJK : Antykwariat „Nike”, 1988.
- Przy wigilijnym stole / Jan Kasprwicz. - [Łódź] : Wyd. Włodzimierz Bartczak : Oddział Łódzki SPTJK, 1988.
- VII Ogólnopolski Zlot Szkół imienia Jana Kasprwicza. - Łódź : Oddział Łódzki SPTJK, 1989.
- 1898-1998 : 100 rocznica wydania we Lwowie zbioru wierszy Jana Kasprwicza „Krzak dzikiej róży”. - Łódź : Oddział Łódzki SPTJK, 1998.
- 1999 : 35 lat Stowarzyszenia (24.07.1964) : 15 lat Oddziału Łódzkiego (05.09.1984). - Łódź : Oddział Łódzki SPTJK, 1999.
- Stowarzyszenie Przyjaciół Twórczości Jana Kasprwicza. - Łódź : Oddział Łódzki SPTJK, 2000.
- VI Walne Zgromadzenie Oddziału Łódzkiego. - Łódź : Oddział Łódzki SPTJK, 2002.
- 20 lat Oddziału Łódzkiego : 1984-2004. - [Łódź] : Oddział Łódzki SPTJK, 2004.
- VII Walne Zgromadzenie Oddziału Łódzkiego. - Łódź : Oddział Łódzki SPTJK, 2005.
- 1926-2006 : 80 rocznica śmierci Jana Kasprwicza. - Łódź : Oddział Łódzki SPTJK, 2006.
- 60 urodziny mistrza Zbigniewa Janeczka. - Łódź : Oddział Łódzki SPTJK, 2006.
- 120 rocznica urodzin Marii Kasprwiczowej : 1887-2007. - Łódź : Oddział Łódzki SPTJK, 2007.
- 25 lat księgarni-antykwariatu „Nike”. - Łódź : Oddział Łódzki SPTJK, 2007.
- 120 rocznica wydania we Lwowie „Poezji” Jana Kasprwicza : 1888-2008. - Łódź : Oddział Łódzki SPTJK, 2008.

oprac. Anna Nuc

Nasi „Kasprowicze”

Włodek szeleści foliową torbą. Podnosi do góry śpioszki dla wnusi. Ładne, i z czystej bawełny. Wszyscy podziwiają, że tak dobrze wybrał. Andrzej z Pawłem wyskakują zapalić do kuchni, ale okno i tak trzeba otworzyć, bo Zosia natychmiast poczuje dym i... będzie dym. Ania rozkłada albumy, wydruki, opowiada o kotach swoich i harendziańskich, o nowych wystawach w Łodzi, i ma jeszcze wiadomość o odkryciu, ale o tym za chwilę, gdy już usiądziemy. Brzęczą filiżanki z kawą i herbatą. Dzwoni domofon. Wpada Adam, jak zwykle roześmiany, od progu recenzuje spektakl teatralny, na którym był poprzedniego dnia. Znów domofon; tym razem to ktoś do redakcji.

Łódzki Oddział SPTJK ma stałe miejsce spotkań przy ulicy Wschodniej, w lokalu „Tygla Kultury”, którego redaktorzy też należą do Stowarzyszenia. Na redakcyjnej tablicy zawsze z dużym wyprzedzeniem pojawia się termin zebrania „Kasprowiczków”, jednak nie oznacza to, że „tyglowi” nie będą wtedy wpadać. Zresztą nie tylko „tyglowi”. Adres szczególnie lokalu po jadłodajni Biała Dama, który „Tygiel Kultury” wynajmuje od miasta, podają jeszcze zgodnie: Oddział Łódzki Stowarzyszenia Pisarzy Polskich i Instytut Kolorowej Tolerancji.

Redaktorzy siadają z „tyglowym gościem” w sąsiednim maleńkim pomieszczeniu. Bez drzwi, można więc być tu i tam. Ania decyduje, że nie ma sensu zwlekać. Rozpoczyna się zebranie. O najważniejszych sprawach dotyczących zarządu mówi krótko Włodek. Potem oddaje głos Ani, Adamowi, Andrzejowi. Sumienne rozliczenia, listy, druki, dokumenty. Ania ma najwięcej do przekazania. Jej relacje, pomysły, wiedza o tym, gdzie i jak załatwić coś dla pamięci Jana Kasprowicza, mogą zdumiewać. Znów znalazła w którejś bibliotece dokument związany z poetą. Krążą okolicznościowe wydawnictwa przygotowane przez oddział, grafiki Zbyszka (od 2007 roku sołtysa Eufeminowa), reprodukcje prac Zosi, zdjęcia z Harendy, z wypraw śladami Kasprowicza, wspólnych wycieczek po Łodzi i okolicach. „Gość tyglowy” miał już dawno wyjść, ale się zaśluchał. „To coś niesamowitego w naszym świecie zapędzenia, konkurencji, egoizmu. Takie piękne spotkanie, skrupulatne działania dla idei...” - zachwyca się.

To jedno z zapamiętanych zebrań. Inne przebiegają podobnie, spokojnie, w nastroju życzliwości. Zebranie za zebraniem... Zawsze coś jeszcze można i trzeba zrobić w celu, dla którego powołano Stowarzyszenie. Włodek nie przychodzi od roku na Wschodnią. Uczy się żyć w trudnej sytuacji choroby. Ale nadal czuwa nad „Kasprowiczymi”, którym prezuje w Łodzi od dwudziestu pięciu lat. Starzy przyjaciele odwiedzają go w domu, telefonują. Nie ma czasu na regularne uczestnictwo w pracach SPTJK Janusz, zajęty Księgarnią „Nike”. Wspiera jednak ciągle działalność Oddziału Łódzkiego, powstałego z jego inicjatywy. Praca, zdrowie, dom utrudniają czasem i innym udział we wszystkich zebraniach, ale każdy, gdy tylko to możliwe, wpada chociaż na chwilę. Poza tym „Kasprowicze” organizują wspólne wycieczki, uczęszczają na wernisaże, koncerty i wieczory autorskie członków SPTJK. Można ich spotkać wszędzie w Łodzi, gdzie odbywa się coś ważnego: na wysta-

wach, festiwalach, w teatrach, muzeach, bibliotekach, w filharmonii - w łódzkim tyglu kultury. I w „Tyglu Kultury”!

Zbliżają się Święta Bożego Narodzenia. Jak zwykle odbędzie się spotkanie opłatkowe. W 2008 roku jego termin ustalono na 12 grudnia, dokładnie w sto czterdzieste ósme urodziny Jana Kasprowicza. Może przyjdzie Włodek... Choinka, kolędy, życzenia, blask świec - będzie podobnie jak na organizowanych wszędzie w tym okresie spotkaniach, ale jakby bardziej uroczyste i bardziej ciepło, w atmosferze naprawdę serdecznej!

Krystyna Stolecka

Jan Kasprowicz w zbiorach Biblioteki (zestawienie bibliograficzne w wyborze)

Bibliografia podmiotowa:

- 1) ANIMA Lachrymans / Jan Kasprowicz. - Kraków : Wyd. Wojciech Meisels, 1930. *Sygn.: 10004 M*
- 2) BALLADA o słoneczniku / Jan Kasprowicz. - Kraków : Wyd. Wojciech Meisels, 1930. *Sygn.: 10004 M*
- 3) BUNT Napierskiego ; Baśń nocy świętojańskiej / Jan Kasprowicz. - Kraków : Wyd. Wojciech Meisels, 1930. *Sygn.: 10004 M*
- 4) CHWILE / Jan Kasprowicz. - Kraków : Wyd. Wojciech Meisels, 1930. *Sygn.: 10004 M*
- 5) DZIEŁA wybrane. T. 1. Poezje / Jan Kasprowicz. - 1958. *Sygn.: 32424*
- 6) DZIEŁA wybrane. T. 1. Poezje / Jan Kasprowicz. - Wydaw. Literackie, 1958. *Sygn.: 209190*
- 7) DZIEŁA wybrane. T. 2. Poezje / Jan Kasprowicz. - 1958. *Sygn.: 32424*
- 8) DZIEŁA wybrane. T. 2. Poezje / Jan Kasprowicz. - Wydaw. Literackie, 1958. *Sygn.: 209191*
- 9) DZIEŁA wybrane. T. 3. Utwory dramatyczne / Jan Kasprowicz. - 1958. *Sygn.: 32424*
- 10) DZIEŁA wybrane. T. 3. Utwory dramatyczne / Jan Kasprowicz. - Wydaw. Literackie, 1958. *Sygn.: 209192*
- 11) DZIEŁA wybrane. T. 4. Publicystyka / Jan Kasprowicz. - 1958. *Sygn.: 32424*
- 12) DZIEŁA wybrane. T. 4. Publicystyka / Jan Kasprowicz. - Wydaw. Literackie, 1958. *Sygn.: 209193*
- 13) GAZDA na Harendzie / J. Kasprowicz. - Wydaw. Epoka, 1976. *Sygn.: 135191*
- 14) GINĄCEMU światu / Jan Kasprowicz. - Kraków : Wyd. Wojciech Meisels, 1930. *Sygn.: 10004 M*

- 15) HYMNY / Jan Kasprówic. - 1922. *Sygn.: 11765 M*
- 16) HYMNY. Księga ubogich. Mój świat / J. Kasprówic. - „Pax”, 1956. *Sygn.: 209884*
- 17) HYMNY. Księga ubogich. Mój świat / J. Kasprówic. - 1972. *Sygn.: 98522 - 98523*
- 18) HYMNY. T.1 / J. Kasprówic. - Wyd.4. - 1976. *Sygn.: 129181, 201323*
- 19) KRZAK dzikiej róży / Jan Kasprówic. - Kraków : Wyd. Wojciech Meisels, 1930. *Sygn.: 10004 M*
- 20) KSIĘGA ubogich / Jan Kasprówic. - Kraków : Wyd. Wojciech Meisels, 1930. *Sygn.: 10004 M*
- 21) KSIĘGA ubogich. T.2 / Jan Kasprówic. - „Pax”, 1976. *Sygn.: 129181*
- 22) KSIĘGA ubogich. T.2 / Jan Kasprówic. - Warszawa : „PAX”, 1976. *Sygn.: 201323*
- 23) KSIĘGA ubogich. T.2 / Jan Kasprówic. - Wyd.2. - Warszawa : Państw. Instytut Wydawniczy, 1974. *Sygn.: 110446*
- 24) KSIĘGI humoru polskiego. [T. 4], Od Kasprówic do Tuwima / [wybór tekstów] Tadeusz Chróścielewski, Helena Karwacka, Edward Kozikowski ; [przypisy] Tadeusz Chróścielewski [i in.]. - Łódź : Wydaw. Łódzkie, 1968. *Sygn.: 21951, 294765*
- 25) MIŁOŚĆ / Jan Kasprówic. - Kraków : Wyd. Wojciech Meisels, 1930. *Sygn.: 10004 M*
- 26) MOTYWY biblijne ; Chrystus / Jan Kasprówic. - Kraków : Wyd. Wojciech Meisels, 1930. *Sygn.: 10004 M*
- 27) MÓJ świat : pieśni na gęśliczkach i malowanki na szkle / Jan Kasprówic. - Kraków : Wyd. Wojciech Meisels, 1930. *Sygn.: 10004 M*
- 28) MÓJ świat. T.3 / J. Kasprówic. - 1976. *Sygn.: 129181, 201325*
- 29) O bohaterskim koniu i walącym się domie / J. Kasprówic. - Państw. Instytut Wydawniczy, 1960. *Sygn.: 39879, 210227, 213041*
- 30) O bohaterskim koniu i walącym się domie / J. Kasprówic. - Wyd. 2. - Państw. Inst. Wydaw., 1976. *Sygn.: 122651, 201923*
- 31) O bohaterskim koniu i walącym się domu / Jan Kasprówic. - Kraków : Wyd. Wojciech Meisels, 1930. *Sygn.: 10004 M*
- 32) OBRAZ poezji angielskiej. T. 1-5 / Jan Kasprówic. - Warszawa : W. Meisels, 1931. *Sygn.: 8494 M*
- 33) PISMA prozą. [T.] 1-4 / Jan Kasprówic. - Kraków : Wyd. Wojciech Meisels, 1930. *Sygn.: 10004 M*
- 34) PISMA zebrane. Poezje. [T. 1-2] / Jan Kasprówic. - 1974. *Sygn.: 202973*
- 35) PISMA zebrane. T. 1, Utwory literackie / J. Kasprówic. - 1973. *Sygn.: 108850*
- 36) PISMA zebrane. T. 2, Utwory literackie 2 / Jan Kasprówic. - Kraków : Wydaw. Literackie, 1974. *Sygn.: 108850*

- 37) PISMA zebrane. T. 4, Utwory literackie / Jan Kasprwicz. - Wydaw. Literackie, 1984. *Sygn.: 108850, 202273*
- 38) POEZJE / J. Kasprwicz. - 1957. *Sygn.: 25316, 23170-23172*
- 39) POEZJE wybrane / J. Kasprwicz. - 1970. *Sygn.: 88232*
- 40) ŚWIAT się kończy! : dramat z życia ludu wielkopolskiego w pięciu odsłonach / Jan Kasprwicz. - Kraków : Wyd. Wojciech Meisels, 1930. *Sygn.: 10004 M*
- 41) UCZTA Herodjady / Jan Kasprwicz. - Kraków : Wyd. Wojciech Meisels, 1930. *Sygn.: 10004 M*
- 42) WYBÓR poezji / Jan Kasprwicz ; opr. Jan Józef Lipski. - Wyd. 3 rozsz. - Wrocław : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1990. *Sygn.: 235326-235327*
- 43) WYBÓR poezji / Jan Kasprwicz ; oprac. Juliusz Kijas. - Wrocław : Zakł. Nar. im. Ossolińskich, 1953. *Sygn.: 210100, 40431, 16497*
- 44) WYBÓR poezji / Jan Kasprwicz. - 1947. *Sygn.: 5697*
- 45) WYBÓR poezji / Jan Kasprwicz. - 1950. *Sygn.: 8706*
- 46) WYBÓR poezji / Jan Kasprwicz. - 1975. *Sygn.: 119398, 202696*
- 47) WYBÓR poezji / Jan Kasprwicz. - Wyd. 2. - Wrocław : Zakł. Nar. im. Ossolińskich, 1973. *Sygn.: 107593 - 107594, 203580*
- 48) WYBÓR poezji / Jan Kasprwicz ; wstępem zaopatrzył i oprac. Stefan Kołaczkowski. - Kraków : Krakowska Spółka Wydaw., 1929. *Sygn.: 240828 M*
- 49) Z chłopskiego zagonu / Jan Kasprwicz. - Kraków : Wyd. Wojciech Meisels, 1930. *Sygn.: 10004 M*
- 50) Z Tatr / J. Kasprwicz. - 1976. *Sygn.: 201133, 128861*

Bibliografia podmiotowa:

- 1) GAZDA z Harendy : materiały z sesji jubileuszowej - XX lecie działalności Oddziału Stowarzyszenia Przyjaciół Twórczości Jana Kasprwicza w Zielonej Górze, (14 grudnia 1998) / pod red. Pola Kuleczka. - Zielona Góra : „Pro Libris”, 1999. *Sygn.: 284812*
- 2) GÓRSKI, KONRAD
JAN Kasprwicz : studia / Konrad Górski. - [Warszawa] : Państw. Instytut Wydawniczy, 1977. *Sygn.: 130321*
- 3) IGLIŃSKI, GRZEGORZ
PIEŚNI wieczystej tęsknoty : liryka Jana Kasprwicza w latach 1906-1926 / Grzegorz Igliński. - Olsztyn : Wyższa Szk. Pedag., 1999. *Sygn.: 284903*
- 4) JAN Kasprwicz : w siedemdziesięciolecie śmierci : materiały Międzynarodowej Sesji Naukowej Olsztyn 17-19 X 1996 / pod red. Jan Kaczyński. - Olsztyn : Wyższa Szk. Pedag., 1999. *Sygn.: 284904*

- 5) JODELKA, TOMASZ
JAN Kaspr owicz : zarys biografii / Tomasz Jodelka. - Warszawa : Ludowa Spółdziel-
nia Wydawnicza, 1964. *Sygn.: 211320*
- 6) LANGE, ANTONI
POCHODNIE w mroku : Żeromski - Reymont - Kaspr owicz / Antoni Lange. - War-
szawa : Biblijoteka Domu Polskiego, [192-?]. *Sygn.: 267153 M*
- 7) LESZCZYŃSKI, GRZEGORZ
KAZIMIERZ Przerwa-Tetmajer i Jan Kaspr owicz / oprac. Grzegorz Leszczyński. -
Warszawa : Jota, 1991. *Sygn.: 246141-246143*
- 8) LIPSKI, JAN JÓZEF
TWÓRCZOŚĆ Jana Kaspr owicza w latach 1878 - 1891 / Jan Józef Lipski. - Warsza-
wa : Państ. Instytut Wydawniczy, 1967. *Sygn.: 70618 - 70620, 91367*
- 9) LIPSKI, JAN JÓZEF
TWÓRCZOŚĆ Jana Kaspr owicza w latach 1891-1906 / Jan Józef Lipski. - Warsza-
wa : Państ. Instytut Wydawniczy, 1975. *Sygn.: 70618-70620*
- 10) LOTH, ROMAN
JAN Kaspr owicz / Roman Loth ; Instytut Badań Literackich Polskiej Akademii
Nauk. - Wrocław : Zakł. Nar. im. Ossolińskich, 1994. *Sygn.: 51200 Bibl. (Bibliogr.
lit. 53)*
- 11) LOTH, ROMAN
JAN Kaspr owicz / wstęp, wybór mat. i przypisy Roman Loth. - Warszawa : Państ.
Zakł. Wydaw. Szk., 1964. *Sygn.: 208044, 61444, 208668, 208597*
- 12) SOSNOWSKI, MIROSLAW
BOGOM śpiewać i ludziom : Jan Kaspr owicz - Rabindranath Tagore : bliskie i dale-
kie związki / Mirosław Sosnowski. - Toruń : Wydaw. Adam Marszałek, 2002.
Sygn.: 285489
- 13) TUCZYŃSKI, JAN
KASPROWICZ : pogłos wieczności / Jan Tuczyński. - Bydgoszcz : „Nirwana”, 1996.
Sygn.: 293445
- 14) WACHOWICZ, BARBARA
CZAS nasturcji : ścieżkami Kaspr owicza / Barbara Wachowicz. - Warszawa : „Sport
i Turystyka”, 1989. *Sygn.: 229034, 229234*
- 15) WASILEWSKI, ZYGMUNT
WSPOMNIENIA o Janie Kaspr owiczu i Stefanie Żeromskim / Zygmunt Wasilewski. -
Warszawa : Nakł. Gebethnera i Wolffa, 1927. *Sygn.: 10531 M, 300050 M*
- 16) WILCZYCKA, DANUTA
POEZJE Jana Kaspr owicza / oprac. Danuta Wilczycka. - Lublin : Biblioteka Wysył-
kowa, 2002. *Sygn.: 288827, 303927*

oprac. Marcin Laskowski

Księga ubogich

XL

Rzadko ma moich wargach -
Niech dziś to warga ma wyzna -
Jawi się krwią przepojony.
Najdroższy wyraz: Ojczyzna.

Widziałem, jak się na rynkach
Gromadzą kupczykowie
Licytujący się wzajem,
Kto Ją najgłośniej wypowie.

Widziałem, jak między ludźmi
Ten się urządza najtaniej,
Jak poklask zdobywa i rentę,
Kto krzyczy, iż żyje dla Niej.

[...]

Więc się nie dziwcie - ktoś może
Choć milczkiem słusność mi przyzna -
Że na mych wargach tak rzadko
Jawi się wyraz: Ojczyzna. [...]

XXXI

Pożółkły znużone pola,
Niebiosą coraz to bledsze,
Żądnymi piersiami chłonę
Ciche, jesienne powietrze.

Rozglądam się naokoło -
Niebujnie tu, niebogato,
A przecież mi nie żal dzisiaj,
Że się prześniło lato.

W tej pustce, w tym wyczerpaniu.
Które mi w oczach rośnie,
To samo odczuwam życie,
Jak w pełnej, kwitnącej wiośnie. [...]

Zasnęły się senne góry

Zasnęły się senne góry
W mgławą jesienną opone -
Słońce nad nimi się pali,
Wyzłaca pola skoszone.

Kurz osiadł na jasionach,
Na brzożach liść się czerwieni -
O smutna godzino rozłąki,
O smutna, cicha jesieni!

Odchodzę, bo czas mnie woła...
Ślad po mnie czyż tu zostanie?
O góry, o pola skoszone,
O ciche, smutne żegnanie.

Nasturcje

Kwiaty nasturcji, gęste,
Nieugaszone rany,
Krwawym wieńcem opasują
Nasz domek drewniany.

Świecą, jak złote słońca,
Płoną, jak purpury,
To spadają ku dołowi,
To się pną do góry.

Naokół naszego balkonu
Smrekowe korytka,
A z nich główki swe wychyla
Kwiatów gawieź wszytka. [...]

Jan Kasprowicz

Jan Kasprovicz (1860-1926), poeta: syn chłopa; studiował na uniwersytecie w Lipsku i Wrocławiu; od 1909 r. prof. filologii porównawczej na uniwersytecie we Lwowie (1921-22 rektor); od 1919 r. członek Polskiej Akademii Umiejętności; 1923 osiadł w wili na Harendzie w Zakopanem (dziś Muzeum Kasprovicza). W młodszej twórczości, kontynuującej tradycje romantyczne i pozytywistyczne, dał przejmujący obraz chłopskiej biedy (cykl sonetów *Z chałupy* w zbiorze *Poezje* 1889, wiersze *Z chłopskiego zagonu* 1891, dramat *Świat się kończy* 1891).

W swoim głównym dziele, cyklu refleksyjno-filozoficznych *Hymnów* (w zbiorach *Ginące mu światu* 1901 i *Salve Regina* 1902), ukazał poprzez wizję apokaliptycznej zagłady i manifestację bluźnierczego prometeizmu (zapowiadające ekspresjonizm) kryzys współczesnej kultury i wartości społeczno-moralnych (podobną diagnozę w wersji groteskowo-satyrycznej zawiera tom prozy poetyckiej *O bohaterskim koniu i walącym się domu* 1906). W całej twórczości Kasprovicza przewyciężenie postawy katastroficznej (widoczne już w motywach pokutniczych ostatnich hymnów) przez zwrot ku katolicyzmowi i przyjęcie franciszkańskiej afirmacji świata (zbiory wierszy *Ballada o słoneczniku* 1908, *Księga ubogich* 1916). Ponadto zbiory refleksyjno-osobistych liryków (*Anima lachrymans* 1894), inspirowanych m.in. przez przyrodę Tatr (*Krzak dzikiej róży* 1898) stylizowanych na ludowy prymityw (*Mój świat* 1926); utwory dramatyczne nawiązujące do tradycji średniowiecznego moralitetu (*Marchoń* 1920); przekłady wszystkich dzieł Ajschylosa i Eurypideasa oraz z literatury angielskiej (m.in. W. Szekspira; antologia *Poeci angielscy* 1907, wydanie rozszerzone *Obraz poezji angielskiej*, t. 1-5 1931), niemieckiej, francuskiej, włoskiej, norweskiej; tłumaczenie łacińskie *Pieśni o żubrze* M. Hussowskiego i francuskie dramatów A. Mickiewicza; *Dzieła* (t. 1-22 1930), *Przekłady* (t. 1-4 1931), *Dzieła wybrane* (t. 1-4 1958), *Pisma zebrane* (t. 1-2, 4 1973-74), *Wybór poezji* (1990).

NOWA encyklopedia powszechna PWN. T. 3 : I - Ł / [red. prowadzący] Dariusz Kalisiewicz. - Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 1995.

Egzemplarz nr .....